

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 522/2019-31

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. marca 2020 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní o ústavnej sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 936/2000 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 936/2000 porušené boli.

2. [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie v sume 6 000 € (slovom šesťtisíc eur), ktoré je jej Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Okresný súd Košice I je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED] trovy konania v sume 616,64 € (slovom šesťstošesťnásť eur a šesťdesiatštyri centov) na účet jej advokátky JUDr. Ivety Rajtákovéj, Štúrova 20, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého konania a s'ťažostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 15. novembra 2018 doručená s'ťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „s'ťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 936/2002 (ďalej len „napadnuté konanie“).

2. S'ťažovateľka v ústavnej s'ťažnosti najprv stručne popísala priebeh napadnutého konania, keď uviedla, že 20. októbra 2000 [REDACTED] ako žalobkyňa (ďalej len „pôvodná žalobkyňa“) iniciovala konanie o určenie neplatnosti závetu spísaného poručiťkou [REDACTED] (ďalej len „poručiťka“), ktorým pre prípad smrti odkázala všetok svoj majetok [REDACTED] ako osobe bez príbuzenského pomeru (ďalej len

„žalovaná“). Okresný súd v predmetnej veci rozhodol rozsudkom z 29. septembra 2006, ktorým návrh pôvodnej žalobkyne zamietol. Na základe odvolania pôvodnej žalobkyne krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 CoD 130/2006 z 12. novembra 2007 určil neplatnosť závetu poručiťky a za jedinú dedičku po poručiťke určil pôvodnú žalobkyňu. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len najvyšší súd“) následne na základe podaného dovolania uznesením sp. zn. 4 Cdo 98/2008 zo 17. februára 2010 rozsudok krajského súdu z 12. novembra 2007 zrušil a vec vrátil späť krajskému súdu na ďalšie konanie. Krajský súd uznesením sp. zn. 4 CoD 98/2008 zo 17. februára 2010 zrušil rozsudok okresného súdu z 29. septembra 2006 a vec vrátil na ďalšie konanie. Okresný súd v predmetnej veci rozhodol opätovne rozsudkom zo 6. mája 2011, ktorým žalobu pôvodnej žalobkyne zamietol. Pôvodná žalobkyňa následne proti tomuto rozsudku zo 6. mája 2011 podala odvolanie, avšak počas prebiehajúceho odvolacieho konania zomrela a na jej stranu v konaní nastúpila ako žalobkyňa jej dcéra [REDACTED] (sťažovateľka) a vnučka [REDACTED]. Krajský súd uznesením sp. zn. 9 CoD 50/2011 z 28. júna 2013 zrušil rozsudok okresného súdu zo 6. mája 2011 a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Okresný súd v predmetnej veci rozhodol následne rozsudkom z 21. januára 2014 v spojení s doplňujúcim rozsudkom z 3. apríla 2014 (ďalej len „rozsudok z 21. januára 2014“), ktorým žalobe vyhovel, určil neplatnosť závetu poručiťky a rozhodol, že pôvodná žalobkyňa bola dedičkou po poručiťke. Proti tomuto rozsudku z 21. januára 2014 podala odvolanie žalovaná, na základe ktorého krajský súd rozsudkom sp. zn. 7 CoD 53/2014 z 18. novembra 2015 (ďalej len „rozsudok krajského súdu z 18. novembra 2015“) rozhodol, tak že rozsudok okresného súdu z 21. januára 2014 potvrdil, okrem výroku o trovách konania, a v tejto časti napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd následne na základe dovolania podaného sťažovateľkou uznesením sp. zn. 6 Cdo 103/2016 z 31. októbra 2017 zrušil napadnutý rozsudok krajského súdu z 18. novembra 2015 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Krajský súd následne uznesením sp. zn. 9 Co 45/2018 z 15. februára 2018 (ďalej len „uznesenie krajského súdu z 15. februára 2018“) zrušil rozsudok okresného súdu z 21. januára 2014 a vec vrátil na ďalšie konanie. Uznesenie krajského súdu z 15. februára 2018 bolo právnej zástupkyňi sťažovateľky doručené 16. apríla 2018 a od tohto dňa podľa nej okresný súd v tejto veci nevykonával vo vzťahu k stranám konania žiaden úkon.

2.1 Sťažovateľka následne argumentovala, že v predmetnej veci právna neistota pôvodnej žalobkyne, ako aj jej samej nebola v konaní odstránená ani po uplynutí viac ako 18 rokov od podania žaloby. V tejto súvislosti preto sťažovateľka nepovažovala za potrebné poukazovať na jednotlivé obdobia kratšej alebo dlhšej nečinnosti okresného súdu, pretože podstata porušenia jej práv nespočíva podľa nej v takýchto obdobiach, ale v skutočnosti, že ani po 18 rokoch nie je napadnuté konanie právoplatne skončené.

2.2 Napriek tomu, že k predĺženiu tohto konania prispeli podľa sťažovateľky okrem iného aj opakované dovolacie konania, ani táto skutočnosť podľa nej *„nemôže zbaviť okresný súd zodpovednosti za to, že v uvedenom časovom období nedokázal vyniesť rozsudok, ktorý by so zreteľom na kvalitu úvah hodnotiacich dokazovanie presvedčivosť skutkových záverov a správnosť právnych záverov obstál aj v prieskumnom konaní súdov vyšších stupňov“*.

2.3 Na tomto základe sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu označených práv, ďalej aby zaviazal okresný súd uhradiť jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 15 000 € a trovy jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

3. Ústavný súd uznesením sp. zn. I. ÚS 522/2019 zo 17. decembra 2019 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky, v ktorej namietala porušenie jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

4. Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu v predmetnej veci vyjadril prostredníctvom svojho predsedu listom č. Spr. 1SprV60/2020 z 3. februára 2020, v ktorom ponajprv stručne popísal priebeh uvedeného konania a následne uviedol, že pri rozhodovaní v tejto veci je potrebné zohľadniť, že napadnuté konanie je poznačené skutkovou zložitou veci, ktorá si vyžiadala vypracovanie niekoľkých znaleckých posudkov

(spolu troch), a taktiež skutočnosť, že sťažovateľka, ako aj jej protistrana viackrát požiadali o odročenie pojednávania z dôvodov na ich strane.

4.1 Vzhľadom na to, že napadnuté konanie trvá už skoro 20 rokov, je podľa predsedu okresného súdu zbytočné hodnotiť každý procesný postup súdu a vymenovávať jednotlivé obdobia dlhšej alebo kratšej nečinnosti. V súvislosti s dôvodmi neprimeranej dĺžky napadnutého konania poukázal predseda okresného súdu na to, že okresný súd v napadnutom konaní už štyrikrát vydal rozsudok, z toho trikrát bol jeho rozsudok zrušený odvolacím súdom a rozhodnutie odvolacieho súdu bolo dvakrát zrušené rozhodnutím najvyššieho súdu. Aj tieto skutočnosti podľa názoru predsedu okresného súdu výraznou mierou zapríčinili celkovú neprimeranú dĺžku tohto konania.

5. Právna zástupkyňa sťažovateľky sa k stanovisku okresného súdu vyjadrila na základe výzvy ústavného súdu podaním z 26. februára 2020, v ktorom uviedla, že súhlasí so záverom okresného súdu, že napadnuté konanie s prihliadnutím k jeho celkovej dĺžke nespĺňa požiadavku primeranej dĺžky trvania a nepochybne porušuje základné právo sťažovateľky na konanie bez zbytočných prietáhov. Zároveň vyjadrila nesúhlas s relativizovaním zodpovednosti okresného súdu za stav napadnutého konania a v tejto súvislosti poukázala na obdobia úplnej nečinnosti okresného súdu (obdobie od 20. októbra 2000 do 21. januára 2002, ďalej obdobie od 9. júla 2003 do 15. augusta 2005). Zároveň s poukazom na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 688/2014 zo 4. februára 2015 uviedla, že konanie trvajúce takmer 20 rokov je nevyhnutné podľa nej hodnotiť ako celok. V závere svojho stanoviska právna zástupkyňa sťažovateľky uviedla, že podanú ústavnú sťažnosť považuje za opodstatnenú, a ústavnému súdu navrhuje, aby jej vyhovel.

6. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

K obsahu súdneho spisu okresného súdu v napadnutom konaní

7. Ústavný súd vychádzal pri svojom rozhodovaní z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu a chronologického prehľadu úkonov, vzhľadom na celkovú dĺžku uvedeného konania na tomto mieste uviedol len podstatné skutočnosti o priebehu a stave napadnutého konania:

- pôvodná žalobkyňa (právna predchodkyňa sťažovateľky) doručila 20. októbra 2000 okresnému súdu žalobu v predmetnej veci;
- okresný súd prvé pojednávanie v tejto veci uskutočnil 21. januára 2002 (odročil ho pre neprítomnosť právnej zástupkyne pôvodnej žalobkyne), ďalšie pojednávania, na ktorých okresný súd vykonal dokazovanie, sa uskutočnili 4. februára 2002 a 10. júna 2002, pričom po poslednom z nich v období od 11. júna 2002 až do 21. januára 2003 okresný súd vykonával úkony súvisiace s nariadeným znaleckým dokazovaním;
- okresný súd uskutočnil pojednávanie 7. júla 2003, na ktorom pôvodná žalobkyňa predložila kontrolný znalecký posudok, v dôsledku čoho bolo následne odročené aj pojednávanie nariadené na 9. júl 2003 na neurčito;
- okresný súd 9. decembra 2003 uznesením nariadil kontrolné znalecké dokazovanie, ktoré bolo na základe vznesenej námietky zaujatosti znalca právnu zástupkyňou pôvodnej žalobkyne následne zmenené uznesením zo 6. mája 2004 (ustanovený nový znalec);
- okresný súd od 17. júna 2004 do 13. júla 2004 realizoval kontrolné znalecké dokazovanie, predložený znalecký posudok následne zaslal stranám sporu na vyjadrenie a po doručení ich vyjadrení ich zaslal protistrane;
- predsedníčka okresného súdu prípisom z 2. apríla 2005 upozornila zákonného sudcu na prieťahy v konaní a prikázala konať urýchlene a bez prieťahov;
- okresný súd 15. augusta 2005 nariadil kontrolné znalecké dokazovanie znaleckou organizáciou, ktoré bolo realizované až do 2. marca 2006;

- okresný súd 19. apríla 2006 vykonal prvotné úkony súvisiace s nariadením pojednávania na 31. máj 2006 (neuskutočnilo sa z dôvodu ospravedlnenia právnej zástupkyne žalobkyne z dôvodu kolízie pojednávaní);
- okresný súd pojednávanie konané 7. júla 2006 odročil na žiadosť pôvodnej žalobkyne o vykonanie ďalšieho dôkazu v konaní (dôkaz získaný 31. augusta 2006);
- okresný súd uskutočnil pojednávanie 29. septembra 2006, na ktorom po vykonanom dokazovaní vyhlásil rozsudok, ktorým žalobu zamietol;
- spis bol 24. novembra 2006 na základe podaného odvolania predložený krajskému súdu, ktorý rozsudkom z 12. novembra 2007 (v znení doplňujúceho rozsudku z 19. novembra 2007) zmenil rozsudok okresného súdu z 29. septembra 2006 tak, že podanej žalobe vyhovel (spis v predmetnej veci bol okresnému súdu doručený 7. marca 2008);
- spis bol 12. mája 2008 predložený najvyššiemu súdu na základe podaného dovolania, rozsudok krajského súdu z 12. novembra v spojení s dopĺňajúcim rozsudkom z 19. novembra 2007 bol zrušený a vec bola vrátená na ďalšie konanie (spis doručený okresnému súdu 15. marca 2010 a ten ho 19. apríla 2010 predložil krajskému súdu);
- krajský súd uznesením z 30. decembra 2010 zrušil rozsudok okresného súdu z 29. septembra 2006 a vec mu vrátil na ďalšie konanie (spis doručený okresnému súdu 8. februára 2011);
- okresný súd nariadil 10. marca 2011 vykonať prvotné úkony súvisiace s nariadením pojednávania, ktoré sa uskutočnilo 6. mája 2011 a okresný súd na ňom rozhodol rozsudkom tak, že žalobu zamietol;
- na základe odvolania pôvodnej žalobkyne doručeného 21. júla 2011 bol spis v tejto veci 23. augusta 2011 predložený krajskému súdu;
- krajskému súdu bolo 9. marca 2012 doručené podanie právnej zástupkyne sťažovateľky, v ktorom mu oznámila, že pôvodná žalobkyňa 2. marca 2012 zomrela, a navrhla prerušiť konanie podľa § 107 ods. 1 a 3 OSP až do právoplatného skončenia dedičského konania (dedičské konanie po pôvodnej žalobkyni bolo skončené osvedčením o dedičstve z 11. decembra 2012 a oznámené okresnému súdu na jeho výzvu 15. marca 2013);

- krajskému súdu bolo 25. apríla 2013 doručené podanie sťažovateľky, v ktorom uviedla, že trvá na podanom odvolaní a na podanej žalobe;
- krajský súd 28. júna 2013 zrušil rozsudok okresného súdu zo 6. mája 2011 a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie (spis v tejto veci bol 22. júla 2013 doručený okresnému súdu);
- okresný súd na základe pokynu z 22. októbra 2013 vykonal úkony súvisiace s nariadením pojednávania na 5. december 2013, ktoré bolo zrušené 4. decembra 2013 z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu;
- okresný súd na pojednávaní 21. januára 2014 vyhlásil dokazovanie za skončené a následne vyhlásil rozsudok (doplnený neskôr doplňujúcim rozsudkom z 3. apríla 2014), ktorým určil závet za neplatný s tým, že pôvodná žalobkyňa je dedičkou po poručiiteľke;
- krajský súd na základe odvolania doručeného 7. marca 2014 rozhodol v tejto veci rozsudkom z 18. novembra 2015, ktorým potvrdil rozsudok z 21. januára 2014 v spojení s doplňujúcim rozsudkom z 3. apríla 2014 okrem výroku o trovách konania, ktorý zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu (spis bol vrátený 16. decembra 2015);
- žalovaná podala 3. februára 2016 dovolanie proti rozsudku krajského súdu z 18. novembra 2015;
- spis bol 23. mája 2016 doručený najvyššiemu súdu, ktorý uznesením z 31. októbra 2017 rozhodol tak, že rozsudok krajského súdu z 18. novembra 2015 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, pritom uviedol, že záver krajského súdu, na ktorom založil svoje rozhodnutie, výsledky vo veci vykonaného dokazovania zjavne neumožňujú (spis bol okresnému súdu doručený 14. decembra 2017 a krajskému súdu predložený 2. februára 2018);
- krajský súd 15. februára 2018 svojím uznesením zrušil rozsudok okresného súdu z 21. januára 2014 v spojení s doplňujúcim rozsudkom z 3. apríla 2014 a vec vrátil na ďalšie konanie okresnému súdu (spis bol okresnému súdu doručený 22. marca 2018);

- okresný súd na základe pokynu z 13. novembra 2018 vykonal úkony súvisiace s nariadením pojednávania na 31. január 2019, ktoré bolo zrušené na základe žiadosti právnej zástupkyne sťažovateľky z 3. decembra 2018 z dôvodu kolízie pojednávaní;
- okresný súd nariadené pojednávanie odročil na 19. február 2019, ktoré bolo následne 15. januára 2019 preročené na 7. marec 2019 z dôvodu plánovanej dovolenky sudkyne v určenom termíne;
- okresný súd uskutočnil 7. marca 2019 pojednávanie a následne svojimi procesnými úkonmi vykonanými po ňom zabezpečoval realizáciu dokazovania;
- okresný súd uskutočnil pojednávanie 12. septembra 2019, ktoré bolo odročené na účel vyhlásenia rozsudku na 10. október 2019;
- okresný súd vyhlásil 10. októbra 2019 v napadnutom konaní rozsudok, ktorým žalobu zamietol a žalobkyne zaviazal spoločne a nerozdielne uhradiť trovy konania žalovanej i štátu spočívajúce v priznanom znalečnom za znalecké dokazovanie;
- právna zástupkyňa sťažovateľky podala 28. októbra 2019 proti rozsudku z 10. októbra 2019 odvolanie a okresný súd začal následne realizovať úkony spojené s podaným odvolaním;
- spisu bola pridelená nová sp. zn. 41 C 11/2018 a 11. februára 2020 bol odstúpený krajskému súdu.

IV.

Právomoc ústavného súdu a východiská v judikatúre ústavného súdu

8. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

9. Dňa 1. marca 2019 nadobudol účinnosť zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251.

V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

10. Sťažovateľka sa svojou ústavnou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

12. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

13. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

14. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná,

ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

15. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

V.

Záverý ústavného súdu týkajúce sa otázky porušenia sťažovateľových práv

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

17. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci ústavný súd skúmal ponajprv predmet napadnutého konania, ktorým je rozhodovanie o návrhu na určenie neplatnosti závetu poručiťky spísaného vo forme notárskej zápisnice. Posudzovanie platnosti právnych úkonov tvorí bežnú agendu všeobecných súdov, ktoré vykonávajú súdnictvo v občianskoprávných veciach, preto ju nemožno označiť za právne zložitú.

17.1 Z obsahu spisu je zrejmé, že v predmetnom konaní bolo potrebné vykonať znalecké dokazovanie na posúdenie spôsobilosti poručiťky na predmetný prejav vôle – spísanie závetu. Ústavný súd preto zohľadnil aj skutočnosť, že v predmetnom konaní bolo pre rozhodnutie o merite veci potrebné nielen vykonať výsluch viacerých svedkov, zabezpečiť dôkazy navrhnuté stranami, ale nevyhnutnosťou bolo taktiež vykonanie znaleckého dokazovania, čo bezpochyby značne zvýšilo stupeň skutkovej náročnosti tejto

veci, o to viac, že znalecké posudky predložené v konaní (celkovo boli v konaní predložené tri znalecké posudky, z toho jeden z nich pôvodnou žalovanou) v rámci dokazovania pred súdom dospeli ku vzájomne zjavne rozporným záverom. Táto okolnosť spočívajúca v skutkovej zložitosti veci však sama osebe nie je v zásade spôsobilá ospravedlniť doterajšiu dĺžku konania (m. m. IV. ÚS 41/07, IV. ÚS 40/09, IV. ÚS 366/2011, III. ÚS 329/2011, rozsudok ESĽP Škodáková proti Českej republike z 21. 12. 2004, rozsudok ESĽP Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004).

17.2 Na tomto základe ústavný súd dospel k záveru, že predmetom napadnutého konania nebola vec právne zložitá a celkovú dĺžku tohto konania nemožno ospravedlniť len skutkovou zložitou tejto veci.

18. Pri hodnotení doterajšieho priebehu namietaného konania z hľadiska ďalšieho štandardne uplatňovaného kritéria, ktorým je správanie sťažovateľky ako strany tohto konania, v súvislosti so skutočnosťou, že sťažovateľka je právnou nástupkyňou pôvodnej žalobkyne, ktorá podala žalobu, ústavný súd poznamenáva, že univerzálna sukcesia (na rozdiel od singulárnej sukcesie) vyvoláva automaticky aj procesnoprávne nástupníctvo, z dôvodu čoho konajúci súd nemusí o pripustení tejto zmeny rozhodnúť svojim uznesením. Keďže pri zmene účastníkov nedochádza k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ale k procesnoprávnemu nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu (m. m. I. ÚS 52/01, I. ÚS 102/05), ústavný súd nemá pochybnosť o tom, že sťažovateľka môže uplatňovať právo na konanie bez zbytočných prieťahov aj pre štádium konania, ktoré tejto zmene predchádzalo.

18.1 Ústavný súd v posudzovanej veci považoval za potrebné zohľadniť, že na plynulosť postupu okresného súdu v napadnutom konaní mal vplyv aj postup sťažovateľky, resp. jej právnej zástupkyne. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že okresný súd sa v priebehu napadnutého konania musel zaoberať aj s množstvom sťažovateľkou, resp. pôvodnou žalobkyňou podaných procesných návrhov [vznesenie námietky zaujatosti znalca 7. júla 2003, ospravedlnenie právnej zástupkyne sťažovateľky z neúčasti na nariadenom pojednávaní 31. mája 2006 z dôvodu kolízie pojednávaní, návrh na prerušenie konania z dôvodu smrti pôvodnej žalobkyne z 9. marca 2012 (osvedčenie o skončení dedičského konania po pôvodnej žalobkyňi bolo

okresnému súdu doručené až 15. marca 2013), ospravedlnenie právnej zástupkyne sťažovateľky z neúčasti na pojednávaní nariadenom na 31. januára 2019 z dôvodu kolízie pojednávaní, ako aj opravné prostriedky podané proti meritórnym rozhodnutiam v tejto veci], s ktorými sa okresný súd musel vysporiadať, v dôsledku ktorých ale k zásadnému predĺženiu tohto konania s prihliadnutím k jeho celkovej dĺžke nedošlo.

19. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní tak z hľadiska jeho nečinnosti, ako aj z hľadiska efektívnosti jeho postupu.

19.1 V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

19.2 Ústavný súd v preskúmanom konaní vychádzal okrem iného i z podrobného prehľadu procesných úkonov v napadnutom konaní, ktorý si zabezpečil, na základe ktorého dospel k záveru, že samotný priebeh napadnutého konania bol poznačený taktiež viacerými výraznými obdobiami nečinnosti okresného súdu a na niektoré z nich poukázala napokon aj právna zástupkyňa sťažovateľky vo svojom vyjadrení k stanovisku okresného súdu k podanej ústavnej sťažnosti (pozri bod 6 časti II tohto nálezu).

19.3 Napriek tomu, že v konaní prevažujú obdobia, v ktorých okresný súd jednotlivé procesné úkony vykonával priebežne, jeho postup nemožno hodnotiť ako zjavne nesprávny, prípadne zjavne neefektívny. Prvok neefektívnosti možno vidieť v tom, že rozsudky okresného súdu boli dvakrát zrušené krajským súdom, pričom krajský súd v jednom prípade vychádzal z právneho názoru najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu, ktorý konštatoval, že *„záver krajského súdu, na ktorom založil svoje rozhodnutie výsledky vo veci vykonaného dokazovania zjavne neumožňujú“*. Relevantné je aj to, že spornou otázkou zostalo právne posúdenie miery účasti svedkov pri spísaní závetu poručiteľkou a vplyv tejto účasti na platnosť závetu, teda okolnosť, ktorá nemá základ v záveroch znaleckých posudkov.

19.4 O neefektívnosti postupu okresného súdu však svedčí predovšetkým skutočnosť, že vec sťažovateľky nie je ani po takmer 20 rokoch od začatia konania

právoplatne skončená, čo je už samo osebe z ústavného hľadiska neakceptovateľné (napr. m. m. IV. ÚS 127/08, IV. ÚS 383/08, IV. ÚS 82/2010), bez ohľadu na hodnotenie miery, v akej okresný súd prispel k tomuto stavu. Ústavný súd v tejto súvislosti konštatuje, že prihliadol na to, že okresný súd vo veci rozhodol už štyrikrát a v predmetnej veci konali aj krajský súd ako súd odvolací a najvyšší súd ako súd dovolací spolu 7 rokov a 50 mesiacov. Napadnuté konanie bolo prerušené viac ako 1 rok v dôsledku úmrtia pôvodnej žalobkyne na účel ustálenia okruhu dedičov, resp. jej právnych nástupcov, čiže v tomto období okresný súd nekonal a nemohol tak ovplyvniť priebeh konania.

19.5 Z preskúmania predmetného konania je podľa ústavného súdu zrejmé, že bolo poznačené nielen nečinnosťou okresného súdu, ale jeho predovšetkým neefektívnou činnosťou.

19.6 S ohľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu nesmeroval efektívne k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky, a preto nie je zlučiteľný s jej základným právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.

20. Zohľadňujúc predovšetkým doterajšiu neprimeranú dĺžku namietaného konania najmä s poukazom na jeho predmet, ústavný súd dospel k záveru, že v jeho doterajšom priebehu došlo k zbytočným prietahom, ktoré boli spôsobené nečinnosťou a neefektívnou činnosťou okresného súdu, a tým aj k porušeniu sťažovateľkou označených práv (bod 1 výroku tohto nálezu).

VI.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

21. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľky svojou nečinnosťou, vo veci konal.

22. Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti požiadala ústavný súd, aby po prijatí rozhodnutia o porušení ňou označených práv okresnému súdu prikázal konať v predmetnej veci bez zbytočných prietahov. Napadnuté konanie okresného súdu nie je právoplatne

skončené, avšak okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom. V čase rozhodovania ústavného súdu sa spis v predmetnej veci nachádzal na základe podaného odvolania na krajskom súde. Keďže napadnuté konanie pred okresným súdom v čase rozhodovania ústavného súdu už neprebiehalo a s ohľadom na zákonom imputovanú kogentnú povinnosť odvolacieho súdu v zmysle § 390 písm. a) CSP rozhodnúť už ďalej vo veci sám, rozhodnutie o tejto žiadosti sťažovateľky nemalo opodstatnenie. Ústavný súd preto ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Podľa § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva a slobody sťažovateľa, je povinný sťažovateľovi priznané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

25. Sťažovateľka sa domáhala priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 15 000 € z dôvodu neprimeranej dĺžky konania, počas ktorého pôvodná žalobkyňa (jej matka) zomrela v roku 2012 vo veku 88 rokov a sama sťažovateľka je jeho účastníčkou už 6 rokov, čo je nezlučiteľné s ňou v ústavnej sťažnosti označenými právami.

25.1 Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25.2 Ústavný súd zohľadnil predovšetkým doterajšiu dĺžku namietaného konania, ktorá bola spôsobená neefektívnou a nesústredenou činnosťou okresného súdu. Zohľadnil však aj faktickú náročnosť veci spočívajúcu v potrebe vykonať znalecké dokazovanie a skutočnosť, že vo veci boli vypracované tri znalecké posudky. Ústavný súd prihliadol aj na to, že okresný súd rozhodol vo veci štyrikrát s tým, že odvolacie konania, resp. dovolacie konanie trvali spolu sedem rokov a päť mesiacov. Na tomto základe ústavný

súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia sťažovateľke v sume 6 000 € primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 2 výroku tohto nálezu).

25.3 Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade priznanie primeraného finančného zadosťučinenia prichádza do úvahy, avšak suma požadovaná sťažovateľkou nie je primeraná okolnostiam prípadu. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na okolnosti prípadu.

25.4 S prihliadnutím na celkovú dĺžku konania okresného súdu, berúc do úvahy všetky okolnosti danej veci (predovšetkým nečinnosť a neefektívny postup okresného súdu, ale aj procesnú aktivitu strán sporu v predmetnom konaní a skutkovú zložitosť predmetu sporu), ústavný súd považoval priznanie sumy 6000 € za primerané (bod 2 výroku nálezu) a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľky nevyhovel (bod 4 výroku nálezu).

VII.

Trovy konania

26. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

27. Ústavný súd priznal úhradu za tri úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti, písomné vyjadrenie sťažovateľky) v súlade § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb

v znení neskorších predpisov advokátke JUDr. Ivete Rajtákovéj, Štúrova 20, Košice. Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2018 (2 x 153,50 €) spolu s režijným paušálom (2 x 9,21 €) a úhrada za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2020 (177 €) spolu s režijným paušálom (10,62 €) a daňou z pridanej hodnoty (20 %) predstavuje sumu trov konania celkom 616,64 € (bod 3 výroku tohto nálezu).

28. Priznanú úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky JUDr. Ivety Rajtákovéj, Štúrova 20, Košice, v lehote uvedenej v bode 3 výroku tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

29. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. marca 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu